

Postati meščanka: Sporočilnost in pričevanjskost ego dokumentov v tematizaciji
formativnega življenjskega obdobja Luize Crobath Pesjak

Urška Perenič

Ker je eden glavnih namenov disertacije skozi *ego* dokumente, ki so v našem primeru zasebni intimni dnevniki, do potankosti preučiti proces meščanskega emancipiranja dvojezične in vsestranske ustvarjalke Luize C. Pesjakove v formativni dobi njenega življenja (tj. okrog sredine 19. stoletja), je disertacijsko raziskovanje (po nadrobnejšem študiju izvora, nastajanja in razvoja meščanstva v zahodno- in srednjeevropskem prostoru) terjalo zlasti poglobljeno ukvarjanje z nemško in avstrijsko (malo)meščansko kulturo med letoma 1815 in 1848.¹ Gre za bidermajer, ki ga, na kratko, opredeljujemo kot srednjeevropski meščanski življenjski slog v prvi polovici 19. stoletja. Sprva pozitivno konotirani pojem, ki je skozi drugo polovico 19. stoletja pridobil satirično-ironične in celo slabšalne pomesne odtenke, se na pragu 20. stoletja znova nevtraliziral in bil zlasti v območju umetnostne in tudi literarne zgodovine povečini obravnavan bodisi kot slepi rokav poznega razsvetljenstva bodisi kot reducirana oblika romantike v okvirih restavracijske dobe, pa v našem kontekstu razumemo v prvotnejšem, izvirnejšem smislu. Tj. v pretakanju empirskega sloga in klasicizma ter predvsem v povezanosti z različnimi segmenti in plastmi meščanske kulture – denimo bivalno kulturo, modo oz. kulturo oblačenja, (pol)javnimi oblikami kultivirane družabnosti –, prek katerih emancipirajoči se posameznik oz. posameznica izraža svojo zavest o meščanski identiteti oz. manifestira svojo pripadnost meščanstvu in meščanskemu načinu življenja.

V drugem delu predstavitve pozornost zožimo na področje mode, ki se množično pojavi prav v bidermajerju, oz. na oblačilni videz, ki je najbolj vidna prvina oblačilne kulture in eden izmed pomembnejših načinov izražanja meščanskega življenjskega sloga (javnost naravnost vznemirijo krinoline, o čemer pričajo tudi objave v sočasni domači in tuji periodiki, prežete s humorjem in ironijo, ki v razmerah Avstrije kot policijske države na usta izvabljata nasmešek). Oblačenje kot segment izražanja meščanske kulture sicer sodi v širše območje potrošnje oz. potrošniške prakse, ki je “zaupana” ženskam in skozi katero naj bi se torej zrcalil meščanski svet vrednosti in idealov.

S pomočjo analize pisateljičinih nemških dnevnikov kot *ego* dokumentov si je takó mogoče po eni strani ustvariti predstavo o čisto individualnem videzu, kakor ga določajo oblačila, pričeska, nakit, pokrivala, obuvala idr., po drugi strani pa se poučiti o načinu življenja, družbenem statusu in premoženjskem stanju Crobathove družine, ljubljanskega meščanstva širše in še širše o kulturnih razmerah in oblikah družabnosti v dobi okrog sredine 19. stoletja. Oblačilni videz (po Simmlu) pravzaprav posnema meščanske vzorce in zadovoljuje potrebo po socialni opori, hkrati pa omogoča diferenciacijo, razredno oz. stanovsko ločevanje; posameznika oz. posameznico povezuje s pripadniki istega stanu in jo obenem ločuje od drugih. V tem pogledu je moda zapleten kulturni pojav, ki omogoča sproščanje nemajhnih čustvenih potreb žensk in vznemirjenost po individualnem izstopanju, a hkrati izraža tudi vezanost na meščanski krog in stan.

Tretji del pa je namenjen predstavitvi doslej pridobljenega in transkribiranega gradiva oz. ego dokumentov v hrambi NUK.

¹ Rezultate študije sem predstavila tudi monografsko. Za več gl. Urška Perenič, 2022: *Luize Pesjakove pesmi za slovensko mladost v zrcalu bidermajerja*. Celje: Mohorjeva družba.